

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summa de casibus conscientiae

Astesanus <de Ast>

[Straßburg], nicht nach 9. Mai 1474

[Tituli libri quarti]

[urn:nbn:de:bsz:31-316099](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-316099)

propter quatuor. primo quod quilibet aliquis habet
 maiorem deuotionem ad sanctum minorem quam ad san-
 ctum maiorem. Ex deuotione autem magis dependet
 orationis effectus. secundo quod quibusdam sanctis da-
 tum est in aliquibus specialibus causis precipue pa-
 trocinari sicut beato anthonio ad ignem infer-
 nalem. tertio ut honores debite exhibeat omnibus
 a nobis. quarto quod plurimum orationibus quam
 doque impetrat quod unius oratione non impetraretur.
 Queritur etiam quare non inuocamus christum ut o-
 ret pro nobis cum ipse secundum quod homo dicat san-
 ctus sanctorum. et ei secundum quod homo orare conuenit
 atque hoc oratio est quidam actus. Actus autem sunt precipue
 larium suppositio. et ideo si diceremus christe ora
 pro nobis nisi aliquid adderetur. videremur hoc ad
 personam christi referre. Et ita videretur esse personam
 vel errorem nestorianorum. qui distinxerunt in christo perso-
 nam filii hominis a persona filii dei. vel erro-
 rem arrii qui ponit personam filii minoris patris.
 Vnde ad hos errores vitandos non petimus eius
 orationem dicentes christe ora pro nobis. sed potius
 eius misericordiam dicentes. christe audi nos
 et miserere nobis. Sed obicitur contra predicta
 quia aut sumus digni ut sancti pro nobis orent
 et tunc etiam nobis non inuocantibus eos pro no-
 bis orarent. Aut sumus indigni et tunc etiam si
 eos inuocemus pro nobis non orant ergo super-
 fluum videtur omnino interpellare quod pro nobis
 orent. Ad quod non est superfluum. quod ex hoc aliquis
 dignus sit ut oret pro eo aliquis sanctus. cum ad
 ipsum in sua necessitate cum deuotione recurrat.

- De sacramentis in communi. j.
- De cathecismo et exorcismo. ij.
- De baptismo. iij.
- De effectu baptismi. iij.
- De baptisandis. v.
- De baptisandis. vj.
- De sacramento confirmationis. viij.
- De sacramento eucharistie. viij.
- De materia eucharistie. ix.
- De forma consecrationis eucharistie. x.
- De ouersione que fit in eucharistia et quomodo
corpus christi est ibi post ouersionem. xi.
- De accidentibus remanentibus in eucharistia. xij.
- De ministerio eucharistie. xij.
- De celebratione missae. xiiij.
- De defectibus contingentibus in missa. xv.
- De audicione missae. xvj.
- De usu eucharistie. xvij.
- De impedimentis usus eucharistie. xviiij.
- De efficacia eucharistie. xix.

Incipit liber quartus. De sacramentis in communi. primo.

Expeditis per dei gratiam per modo-
 dulo tenuitatis mee tribus per
 tibus huius summe. scilicet prima. de
 preceptis. Et secunda de virtuti-
 bus et viciis. Et tertia de con-
 tractibus. Restat ulterius persequi
 quartam partem eiusdem que est de
 sacramentis. Et primo dicendum est de sacra-
 mentis in communi. secundo de tribus sacramentis in spe-
 ciali. scilicet de baptismo confirmatione et eucharistia.
 Circa primum primo dicendum quid sit sacramen-
 tum et in quibus consistat. secundo dato quod sacramenta
 consistant non tantum in rebus sed etiam in verbis de va-
 riatione verborum sacramentalium. tertio de nu-
 mero et ordine sacramentorum. noue legis. quarto de
 effectu ipsorum. quinto de ministris. sexto de re-
 tione. Circa primum sciendum quod de ratione sacramenti
 noue legis de quo habet mentionem sunt tria. scilicet naturalis
 similitudo ex qua habet aptitudinem representandi. ac-
 tualis insitutio occulta et expressa ex qua habet ordi-
 nationem determinatam respectu huius significati. Et
 spiritualis sancti efficacitas ex qua habet virtutem efficiendi
 illud signatum. hec autem tria complectitur expressis diffi-
 nicio sacramenti quam ponit beatus doctor sancto. vic. li.
 vj. de sacram. pte nona. c. ij. dicens quod sacramen-
 tum est materiale elementum extrinsecus oculis
 suppositum. Ex institutione significans. Ex simili-
 tudine representans. Et ex sanctificatione aliqua
 gratiam inuisibilem conferens. Sumitur autem in predicta
 diffinitione elementum pro quacumque re sensibi-
 bili. Oculis vero sumitur ibi coniter pro quo-
 cumque sensu. similitudo autem sumitur ibi non pro si-
 militudine participationis. scilicet eiusdem qualitatis
 quia talis similitudo non posset esse visibilium
 ad inuisibilia. sed pro similitudine representatio-
 nis secundum quamdam proportionabilitatem. Ut sicut
 se habet aqua ad lauandum sordes corporales sic
 gratia ad spirituales. Esto autem commune omnibus
 sacramentis tam legis nature quam legis scripture
 quod legis noue quam consistant in rebus visibili-
 bus inuisibiles gratiam significantes. speciale
 tamen est sacramentis noue legis quod consistant
 etiam in verbis eorum sint ordinata principaliter
 ad sanctificationem. sanctificatio vero creatu-
 re fit per verbum dei et orationem secundo the. iij.
 Vnde magister sen. li. iij. distin. i. dicit quod sa-
 cramenta consistunt in duobus. scilicet in verbis et re-
 bus que etiam duo tanguntur in predicta diffini-
 cione. Nam res tanguntur ibi per hoc quod dicitur
 materiale elementum. verba vero intelliguntur
 per hoc quod dicitur ex sanctificatione quod fit per verbum
 dei ut dictum est. Requiritur etiam in sacramentis facta
 secundum huiusmodi quod secundum magister ostendit per sub rebus. In
 tencio et preteritis requiritur que in verbis intelligitur.
 Circa secundum. scilicet de variationibus verborum sacra-
 mentalium quoniam plura. scilicet vix liceat variare ver-
 ba determinata in alia verba significata id est quod
 non vnde secundum theologos subtiliter considerantes bap-
 tismum non est si quis in nomine genitoris et genui bap-
 tismus quod non est data vis nisi nobis personam prin-
 cipaliter significantes. dicta vero nomina licet pro
 suis supponant non tamen significant modo principali sed po-
 tentialiter nocos siue effectus personales secundum per. et. sco.